

Žaby stoja za záchranu

V dospelosti majú krátke telo, širokú hlavu, kratšie predné a dlhšie zadné, skákavé končatiny. Okrem pľúc dýchajú aj kožou, ktorá musí byť neustále vlhká. Vedci ich zaradili do skupiny obojživelníkov. To ale neznamená, že si môžu vybrať, či chcú žiť vo vode alebo na suši, ale to, že časť vývinu jedinca je viazaná na vodné prostredie. V evolúcii takto tvoria veľmi zaujímavú skupinu živočíchov, ktoré predstavujú prechod z vodného na suchozemské prostredie.

Spoločenská hodnota týchto obojživelníkov je nevýčisliteľná

Cesta plná nástrah

Približne v polovici marca, keď stúpne vonkajšia teplota nad 10 stupňov Celzia sa ropuchy bradavičnaté, zahrané v zemi alebo skryté pod kameňmi a listím, prebúdajú zo zimného spánku. Po niekoľkých mesiacoch chladu sú unavené a hladné, napriek tomu sú odhodlané neprijať žiadnu potravu, až kým nedôjde k páreniu. Po tom, čo sa vyhrabú a slnko sa skryje za obzor, vyrážajú na každoročnú cestu k vode. Táto, ako to v prírode býva, je plná nástrah a komplikácií, väčšinu z nich pre ne, bohužiaľ, nachystal človek.

Prvou a pravdepodobne aj najväčšou hrozbou je úbyt看 prirodzených miest, kde môžu naklásať vajíčka. Ropuchy, ale aj ostatné obojživelníky, sú takto často odkázané na jedinú vodnú plochu, ku ktorej musia prejsť aj niekoľko kilometrov. Ich cesta z lesa neraz vedie cez poľnohospodársku pôdu. Rôzne jarné práce ako orba, hnojenie, valcovanie, môžu mnohé z nich nielen spomaliť, ale aj prísť o život. Veľké nebezpečenstvo predstavuje aj vozovka, ktorá križuje ich trasu k vode. Takáto cesta sa nachádza aj blízko obce Moravany nad Váhom pri Piešťanoch, ktorá bráni ropuchám, aby sa dostali bezpečne z dva až tri kilometre vzdialeného lesa do vodnej nádrže Striebornica. Ropuchy, ktoré sú pomalé, nemotorné a na teplej asfaltovej ceste sa dokonca rady zohrievajú, tu často prichádzajú o život. Pamätníci z okolia spomínajú na vozovku pokrytú prejdenými telami. Asi aj preto sa členovia Spolku ochrancov prírody a krajiny v Piešťanoch v roku 1988 rozhodli po prvýkrát postaviť na cca 500 metrovom úseku cesty, kde dochádzalo k najväčším úhynom, zábrany a ropuchy cez cestu poprenášať. Zo stavania zábran a prenosov sa stala tradícia, ktorá pokračuje nepretržite 20 rokov až dodnes.

Hodiny dobrovoľníckej práce

Záchranu obojživelníkov v súčasnosti na Striebornici organizuje občianske združenie Živá planéta v spolupráci so Správou Chránenej krajiny Malé Karpaty, Gymnáziom Pierra de Coubertina Piešťany a Slovenským

skautingom Piešťany. Zábrany sa stavajú začiatkom marca. Ráno sa zídu dobrovoľní ochránári, skauti a študenti gymnázia vyzbrojení rýľmi, železnými roxormi, pol kilometrom špagátu a plastovej fólie, ale aj kancelárskymi zošivačkami, ktoré používajú pri upevňovaní fólie. Na začiatok musia popri celej ceste vykopať 15 centimetrov hlboký žliabok. Do tohto žliabku ďalšia skupina priebežne vkladá hrubú, plastovú fóliu, ktorú za pomoci roxorov a špagátu upevnia tak, aby stála. Posledný krok spočíva

v zahrabaní jarčeka, ktorý vykopal na začiatku, ale v ktorom je už teraz vložená fólia. Dobrovoľníci takto vytvorili prekážku, ktorú ropuchy nedokážu preliezť ani podhrabať. Šikovná tridsaťčlenná skupina dokáže túto prácu urobiť približne za štyri hodiny.

Po postavení fólie sa začína druhá fáza záchrany ropúch – pravidelné prenosy. Na Striebornici sa zaužíval systém ranných a večerných prenosov. Ranné prenosy počas vyučovania si obľúbili študenti gymnázia, večerné až nočné prenosy zas skauti. Od minulého roka má široká verejnosť možnosť dozrieť sa viac zo života obojživelníkov a skúsiť

si prenos na vlastnej koži s lektorom OZ Živá Planéta. Skupina, ktorá robí prenos, má za úlohu pozbierať do vedierka žaby popri fólii, spočítať samičky, samčekov, spárené jedince a spolu s krátkym popisom počasia tieto

Stavba zábran...

údaje zaznamenať do dotazníka. Potom ich prenású cez nebezpečnú cestu a vypustia do vodnej nádrže. Niekedy môže nastať problém s rozoznaním samčekov a samičiek ropúch. Samičky bývajú až o polovicu menšie ako samičky, je ich spravidla oveľa viac, hlasno kuňkajú a potenciálneho soka odtláčajú zadnými nohami. Napriek týmto zaručeným rozlišovacím znakom môže veľký a tichý samček zmiasť aj skúseného „prenášača“. Okrem najčastejšie zastúpenej ropuchy bradavičnatej sa v tejto lokalite vyskytuje aj skokan hnedý, skokan štihlý, skokan rapotavý, skokan krátkonohý a skokan zelený. Preto môžu „prenášači“ nájsť pred fóliou aj iný druh žiab ako ropuchu bradavičnatú. Nestáva sa to však často, pretože ťah skokanov sa začína skôr, teda pred postavením fólie a pre väčšinu skokanov nie je problém 40 cm vysokú prekážku preskočiť.

Ťah ropúch, a teda aj dĺžka prenosov, závisí hlavne od počasia, obvyčajne to býva 3 až 6 týždňov. Pri priaznivom

vlhkom a teplom počasí trvá hlavný ťah 3 až 4 dni. Celý proces sa predlžuje, ak počas ťahu nastane ochladenie pod desať stupňov Celzia. Ropuchy sú studenokrvné živočichy, čo znamená, že nedokážu regulovať teplotu svojho tela tak, ako vtáky alebo cicavce. Pri ochladení sa zahrabávajú do zeme, kde prečkajú nepriaznivé podmienky, a až po zvýšení teploty pokračujú vo svojej ceste k vode.

Posledná komplikácia

Poslednou komplikáciou na ich ceste k založeniu novej generácie je samotná vodná plocha, najmä, ak je spravovaná človekom. V umelo zarybnovaných plochách sa veľká časť žubrienok stáva potravou rýb. Pri veľkom kolísaní hladiny sa vajíčka často dostávajú na breh, kde vysychajú, a pri prílišnej údržbe, hlavne pri odstraňovaní vegetácie, žaby strácajú potrebnú oporu na prichytenie vajíčok. Samičky si samičky vyhľadávajú väčšinou už počas cesty a prichytávajú sa na ne. Samičky ich takto donesú na svojom chrbte až do vody. Krátko po prvom ponorení začne samička vypúšťať z kloaky vajíčka, ktoré samček oplodňuje. Vajíčka ropúch vyzerajú ako malé čierne guľičky, ktoré sú ochranou slizovou vrstvou spojené do retiazky. Takáto retiazka môže obsahovať 2 000 až 5 000 vajíčok. Dospelé jedince sa po dvoch až troch týždňoch vracajú späť do lesa, kde zostávajú až do ďalšej jari. Z vajíčok sa za približne dva týždne vyliahnú žubrienky, z ktorých sa v procese metamorfózy vyvíjajú žaby. Malé žabky opúšťajú vodu po troch až piatich mesiacoch a odchádzajú do lesa tak, ako ich rodičia. Ropuchy patria medzi dlhoveké živočichy a v zajatí sa niektoré jedince dožívajú aj tridsať rokov.

Počet týchto obojživelníkov každoročne klesá

Napriek snahe o záchranu ropúch sa ich počty v lokalite Striebornica od prvých prenosov neustále znižujú. Kým v 80. rokoch bolo ročne prenesených okolo 10 000 jedincov, v súčasnosti je to okolo 1 000 kusov. Napriek rôznym snahám sa nepodarilo túto klesajúcu tendenciu zastaviť, ani zistiť jej konkrétne príčiny. V prípade žiab a obojživelníkov existuje mnoho riešení na ich ochranu, od vybudovania trvalých podchodov pod cestou, cez rozumnejší poľnohospodársky manažment a manažment vodných plôch až po znovuoobnovovanie prirodzených biotopov. Žiadne z týchto riešení však nebude trvalé, kým si neuvedomíme, že nie príroda je závislá od našej pomoci, ale my, ako jej súčasť, sme závislí od nej a jej poškodzovaním poškodujeme v konečnom dôsledku sami seba.

Aurel Rusnák, OZ Živá planéta, Piešťany

Foto: autor

Vedierko – dôležitý pomocník pri prenose týchto živočíchov do „bezpečia“